

İctimai Sektor üçün 10 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı

“Hiperinflyasiya Şəraitində Maliyyə Hesabatları”

İctimai Sektor üçün 10 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı

“Hiperinflyasiya Şəraitində Maliyyə Hesabatları”

Mündəricat	Maddə
Standartın məqsədi və tətbiq sahəsi	1–6
Əsas anlayışlar	7
Maliyyə hesabatının yenidən təqdim edilməsi	8–34
Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	14–26
Maliyyə fəaliyyətinin nəticələrinə dair hesabat	27
Xalis monetar mövqe üzrə mənfəət və zərər	28–29
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	30
Müvafiq göstəricilər	31
Konsolidə Edilmiş Maliyyə Hesabatları	32–33
Ümumi Qiymət İndeksinin seçilməsi və istifadəsi	34
Hiperinflyasiya şəraitindən çıxan iqtisadiyyat	35
Məlumatın açıqlanması	36–37
Qüvvəyə minmə tarixi	38–39
İzahlar və şərhlər	
29 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı ilə müqayisə	

Standartın məqsədi və tətbiq sahəsi

1. Bu standartın məqsədi funksional valyutası hiperinflasiyalı iqtisadiyyatın valyutası olan təşkilatın fərdi və konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarında uçot qaydalarının müəyyən olunmasıdır. Standart həmçinin hiperinflasiyadan sonrakı dövrdə tətbiq olunacaq uçot qaydalarını müəyyən edir.

1A. Maliyyə hesabatlarını mühasibat uçotunun hesablama metoduna uyğun hazırlayan və təqdim edən və funksional valyutası hiperinflasiyalı iqtisadiyyatın valyutası olan təşkilat bu standartı konsolidə edilmiş maliyyə hesabatları da daxil olmaqla ilkin maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir.

2. Bu Standart Dövlət Müəssisələrindən (DM) başqa bütün İctimai Sektor təşkilatlarına tətbiq edilir.

3. Dövlət Sektoru Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Şurası tərəfindən hazırlanmış Dövlət Sektoru Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına Giriş hissəsində izah edilir ki, DM Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Şurasının (MUBSS) nəşr etdiyi Maliyyə Hesabatının Beynəlxalq Standartlarını tətbiq edir. DM anlayışı İctimai Sektor üçün 1N^oli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında (Maliyyə Hesabatlarının təqdim edilməsi) müəyyən edilir.

4. Hiperinflasiyalı iqtisadiyyatda fəaliyyət nəticələrinin və maliyyə vəziyyətinin yerli valyutada yenidən təqdim etmə olmadan hesabatı səmərəli deyil. Pul alıcılıq qabiliyyətini elə bir sürətlə itirir ki, əməliyyatlardan və müxtəlif vaxtlarda, hətta eyni hesabat dövründə baş verən digər hadisələrdən əmələ gələn məbləğlərin müqayisəsi əhəmiyyətini itirir.

5. Bu Standart hiperinflasiyanın yaranması hesab edilə biləcək mütləq dərəcəni müəyyən etmir. Maliyyə hesabatlarının bu Standarta uyğun olaraq nə vaxt yenidən təqdim edilməli olduğunun müəyyən olunması subyektiv qərardır. Hiperinflasiyanın mövcud olduğunu ölkənin iqtisadi şəraitinin xüsusiyyətləri göstərir. Bu xüsusiyyətlərə digərləri ilə yanaşı aşağıdakılar aiddir:

(a) Ümumi əhali öz var-dövlətini qeyri-monetar aktivlərdə və ya etibarlı sabit valyutada saxlamağa üstünlük verir. Saxlanılan yerli valyuta məbləğləri alıcılıq qabiliyyətini qoruyub saxlamaq üçün dərhal investisiya edilir.

(b) Ümumi əhali pul məbləğlərini yerli valyutada deyil, etibarlı sabit xarici valyutada nəzərdən keçirir. Qiymətlər də həmin valyutada göstərilə bilər.

(c) Kredit üzrə alış və satışlar kredit verilən dövrdə (hətta dövr qısa olsa belə), alıcılıq qabiliyyətinin düşməsindən gözlənilən zərəri nəzərə alan qiymətlərlə həyata keçirilir.

(d) Faiz dərəcələri, əmək haqları və qiymətlər qiymət indeksi ilə bağlıdır.

(e) 3 illik müştərək inflyasiya dərəcəsi 100%-ə yaxın və ya ondan artıqdır.

6. Eyni hiperinflasiyalı iqtisadiyyat valyutası ilə hesabat verən təşkilatların bu Standartı həmin tarixdən tətbiq etməkləri üstün tutulur. Buna baxmayaraq, bu Standart

İctimai Sektor üçün 10 **N**º-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı
istənilən təşkilatların maliyyə hesabatlarına, valyutası ilə hesabat verdiyi ölkədə
hiperiflyasiyanın mövcud olduğunu göstərđiyi hesabat dövrünün başlanğıcından tətbiq
olunur.

7. Bu standartda istifadə edilmiş əsas anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

Aktivin balans dəyəri hər hansı toplanılmış amortizasiya və toplanılmış dəyərsizləşmə xərcləri çıxıldıqdan sonra aktivin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınan dəyəridir.

Öhdəliyin balans dəyəri öhdəliyin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınan dəyəridir.

Oeyri-monetar maddələr monetar olmayan maddələrdir.

Digər İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında müəyyən edilən şərtlər bu Standartda da eyni mənada işlədilir və ayrıca nəşr edilən Təsbit Edilmiş Terminlər Lüğətinə daxil edilir.

Maliyyə hesabatının yenidən təqdim edilməsi

8. Qiymətlər müxtəlif səciyyəvi və ya ümumi siyasi, iqtisadi və sosial qüvvələr nəticəsində müddət keçdikcə dəyişir. Tələb və təklifdə və texnoloji mühitdə baş verən dəyişikliklər kimi səciyyəvi qüvvələr fərdi qiymətlərin əhəmiyyətli dərəcədə və bir-birindən asılı olaraq azalmağına və artmağına səbəb ola bilər. Bundan əlavə ümumi qüvvələr qiymətlərin ümumi səviyyəsində və nəticə etibarilə pulun ümumi alıcılıq qabiliyyətində dəyişikliklərlə nəticələnə bilər.

9. Hiperinflyasiyalı iqtisadiyyatda, maliyyə hesabatları yalnız hesabat tarixində mövcud olan qiymətləndirmə vahidləri ilə ifadə olunarkən səmərəli olur. Nəticədə bu Standart hiperinflyasiyalı iqtisadiyyatın valyutasında hesabat verən təşkilatın ilkin maliyyə hesabatlarına tətbiq olunur. Bu Standart tərəfindən tələb olunan məlumatın yenidən təqdim olunmamış maliyyə hesabatlarına əlavə kimi təqdim olunmasına icazə verilmir. Bundan əlavə, maliyyə hesabatlarının yenidən təqdim olunmadan əvvəl ayrıca təqdim olunması müsbət qarşılanmır.

10. Dövlət sektorunda bir çox təşkilatlar öz maliyyə hesabatlarına büdcə ilə müqayisələri asanlaşdırmaq üçün müvafiq büdcə məlumatlarını daxil edirlər. Bu baş verən halda, büdcə məlumatı da bu Standarta uyğun olaraq yenidən təqdim olunur.

11. Valyutası hiperinflyasiyalı iqtisadiyyatın valyutası olan təşkilatın maliyyə hesabatları hesabat tarixində mövcud olan qiymətləndirmə vahidləri ilə hesablanmalıdırlar. İctimai Sektor üçün 1 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı tərəfindən tələb olunan əvvəlki dövr üzrə müvafiq göstəricilər və əvvəlki dövrlərlə bağlı hər hansı məlumat da, həmçinin hesabat tarixində mövcud olan qiymətləndirmə vahidləri ilə hesablanmalıdır. Müxtəlif təqdimat valyutasında müqayisəli məbləğləri təqdim etmək məqsədilə İctimai Sektor üçün 4 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının (Xarici Valyuta Məzənnələrində dəyişikliklərin Təsirləri) 47 (b) və 48-ci maddələri tətbiq olunur.

Əsas anlayışlar

12. Xalis monetar mövqe üzrə mənfəət və zərər maliyyə fəaliyyətinin nəticələrinə dair hesabatda ayrı-ayrılıqda açıqlanmalıdır.

13. Maliyyə hesabatlarının bu Standarta əsasən yenidən təqdimatı müəyyən prosedurların o cümlədən mühakimələrin tətbiq olunmasını tələb edir. Bu prosedurların və mühakimələrin bir perioddan digər perioda mütəmadi tətbiqi, yenidən təqdim olunmuş maliyyə hesabatlarına daxil edilmiş məbləğlərin tam düzgün təqdim olunmasından daha əhəmiyyətlidir.

Maliyyə Vəziyyəti Haqqında Hesabat

14. Hesabat tarixində qüvvədə olan qiymətləndirmə vahidləri ilə əks etdirilməyən maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın məbləğləri, ümumi qiymət indeksi tətbiq olunmaqla yenidən təqdim edilir.

15. Monetar maddələr yenidən təqdim edilmir, belə ki, onlar artıq hesabat tarixində qüvvədə olan pul vahidləri ilə əks etdirilmişdir. Monetar maddələr saxlanılan pullar və müəyyənləşdirilmiş və müəyyən edilə bilən pul məbləği ilə alınacaq və ya ödəniləcək aktiv və öhdəliklərdir.

16. İndeks ilə bağlı istiqrazlar və kreditlər kimi, razılaşma əsasında qiymət dəyişiklikləri ilə bağlı olan aktiv və öhdəliklərə, hesabat tarixində ödənməyən qalığın müəyyən olunması məqsədilə razılaşmaya əsasən düzəliş edilir. Bu maddələr yenidən təqdim olunan maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda düzəldilmiş məbləğləri ilə əks etdirilir.

17. Bütün digər aktivlər və öhdəliklər qeyri-monetar maddələrdir. Bəzi qeyri-monetar maddələr satışların mümkün xalis dəyəri və ya bazar dəyəri kimi hesabat tarixində olan məbləğləri ilə uçota alınır və bu səbəbdən yenidən təqdim edilmir. Bütün digər qeyri-monetar aktivlər və öhdəliklər yenidən təqdim olunur.

18. Əksər qeyri-monetar maddələr onların əldə edilmə tarixindən mövcud olan məbləğlə ifadə olunan vaxtdan bəri ilkin dəyərlə və ya amortizasiya çıxılmaqla ilkin dəyərlə uçota alınır. Hər maddə üzrə yenidən təqdim olunmuş ilkin dəyər və ya amortizasiya çıxılmaqla ilkin dəyər, onun ilkin dəyəri və yığılmış amortizasiyasının cəminə alış tarixindən hesabat tarixinə qədər qiymətlərin ümumi indeksində baş verən dəyişiklik məbləğinin tətbiq edilməsi ilə müəyyən edilir. Məsələn, torpaq, tikili və avadanlıqların, investisiyaların, xammal və material ehtiyatları, qudvil, patentlər, ticarət nişanları və analoji aktivlər, onların alış tarixindən etibarən yenidən təqdim olunur. Hazır məhsul və qismən hazır məhsul ehtiyatları alış və emal məsrəflərinin çəkildiyi tarixdən yenidən təqdim olunur.

19. Torpaq, tikili və avadanlıq obyektlərinin əldə edilmə tarixinin ətraflı qeydləri mövcud olmaya və qiymətləndirilməyə yararlı olmaya bilər. Belə hallarda bu Standartın

ilk tətbiqində obyektlərin yenidən təqdim edilməsi üçün əsas kimi onların dəyərinin müstəqil peşəkar qiymətləndirilməsindən istifadə etmək tələb oluna bilər.

20. Ümumi Qiymət İndeksi bu Standart tərəfindən tələb olunan torpaq, tikili və avadanlığın yenidən təqdim olunması üçün olan dövrlər üzrə mövcud olmaya bilər. Belə hallarda funksional valyuta və nisbətən sabit xarici valyuta arasında məzənnə dəyişikliklərinə əsaslanan qiymətləndirmənin istifadə olunması tələb oluna bilər.

21. Qeyri-monetar maddələr, məsələn daha erkən tarixə yenidən qiymətləndirilən torpaq, tikili və avadanlıqlar alış və ya maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixində qüvvədə olan məbləğlərdən fərqli məbləğlərlə uçota alınır. Belə hallarda balans dəyəri yenidən qiymətləndirmə tarixindən yenidən təqdim olunur.

22. Qeyri-monetar maddənin yenidən təqdim edilmiş məbləğinin qiymətdən düşməsi və azaldılması zərurətinin müəyyən edilməsi üçün, təşkilat İctimai Sektor üçün 21 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına (Pul Vəsaitləri Yaratmayan Aktivlər) , İctimai Sektor üçün 26 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına (Pul vəsaiti yaradan aktivlərin qiymətdən düşməsi) və ya qudvilin qiymətdən düşməsi ilə bağlı beynəlxalq və yaxud Beynəlxalq mühasibat uçotu standartlarına uyğun olaraq müvafiq qiymətdəndüşmə testləri tətbiq edir. Məsələn, belə hallarda torpaq, tikili və avadanlıqların, qudvilin, patentlərin və ticarət nişanlarının yenidən təqdim olunmuş məbləğləri bərpa edilən məbləğə və ya müvafiq olaraq bərpa edilə bilən xidmət məbləğinə və mal material ehtiyatlarının yenidən təqdim olunmuş məbləğləri xalis satış dəyərinə və ya cari əvəzlənmə dəyərinə endirilir. İştirak payı metoduna əsasən uçota alınan investisiya obyektini hiperinflasiyalı iqtisadiyyatın valyutasında hesabat verə bilər. Belə bir investisiya obyektinin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatı və maliyyə fəaliyyətinin nəticələrinə dair hesabatı investorun həmin xalis aktivlərdə/kapitalda və mənfəət və zərərdə payının hesablanması məqsədilə bu Standarta uyğun olaraq yenidən təqdim olunur. İntestisiya obyektinin yenidən təqdim olunan maliyyə hesabatları xarici valyuta ilə əks etdirildikdə onlar hesabat dövrünün sonuna olan məzənnə ilə konvertasiya olunur.

23. İntestisiyanın təsiri, adətən, borclar üzrə məsrəflərdə tanınır. Borc vəsaitləri ilə maliyyələşdirilən kapital xərclərini yenidən təqdim etmək və eyni zamanda borc vəsaitlərinin həmin dövr ərzində inflyasiyanı kompensasiya edən hissəsini kapitallaşdırmaq məqsəduyğun deyil. Borc məsrəflərinin bu hissəsi, onların yarandığı dövrdə xərc kimi tanınır.

24. Şirkət, aktivləri razılaşma yolu ilə heç bir faiz dərəcəsi tətbiq olunmadan ödənişin gecikdirilməsi ilə əldə edə bilər. Faiz məbləğinin hesablanması məqsəduyğun olmadığı hallarda, bu aktivlər alış tarixindən deyil, ödəmə tarixindən yenidən təqdim olunur.

25. Bu Standartın ilk dəfə tətbiq edildiyi dövrün başlanğıcında toplanılan mənfəət/zərər və yenidən qiymətləndirmə üzrə ehtiyat istisna olmaqla, xalis aktivlərin/kapitalın komponentləri, bu komponentlərin qoyulduğu və ya hər hansı digər yolla yarandığı müvafiq tarixlərdən ümumi qiymət indeksinin tətbiqi vasitəsilə yenidən təqdim olunur. Əvvəlki dövrlərdə yaranmış yenidən qiymətləndirmə üzrə hər hansı ehtiyat çıxarılır. Yenidən təqdim olunmuş yığılan mənfəət/zərər yenidən təqdim olunan maliyyə vəziyyətinə dair hesabatın bütün digər məbləğlərindən yaranır.

26. İlk tətbiq dövrünün sonunda və sonrakı dövrlərdə xalis aktivin/kapitalın bütün komponentləri dövrün başlanğıcından və əgər bu daha gec tarix olarsa, onların qoyulduğu tarixdən ümumi qiymət indeksinin tətbiqi vasitəsilə yenidən təqdim olunur. Dövr ərzində aktivdə/kapitalda baş verən dəyişikliklər İctimai Sektor üçün 1 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotunun Standartına (Maliyyə hesabatlarının təqdim edilməsi) uyğun olaraq açıqlanır.

Maliyyə fəaliyyətinin nəticələrinə dair hesabat

27. Bu Standart maliyyə fəaliyyətinin nəticələrinə dair hesabatında olan bütün maddələrin hesabat tarixində mövcud olan qiymətləndirmə vahidləri ilə ifadə olunmasını tələb edir. Beləliklə, bütün məbləğlər gəlir və xərc maddələrinin ilkin olaraq qeydə alındığı tarixdən sonra ümumi qiymət indeksində baş verən dəyişikliyin tətbiq edilməsi ilə yenidən təqdim olunmalıdır.

Xalis monetar mövqə üzrə mənfəət və zərər

28. İnflyasiya dövründə pul aktivləri pul öhdəliklərindən artıq olan təşkilat alıcılıq qabiliyyətini itirir, pul öhdəlikləri pul aktivlərindən artıq olan təşkilat isə aktiv və öhdəliklərin qiymət səviyyəsinə bağlı olmadığı dərəcədə alıcılıq qabiliyyətini yüksəldir. Xalis monetar maddələr üzrə bu mənfəət və ya zərər qeyri-monetar maddələrin, toplanılan mənfəət və ya zərərin və maliyyə fəaliyyətinə dair hesabatın yenidən təqdim olunmasında olan maddələrdən və indeksə bağlı aktiv və öhdəliklərə düzəlişlərdən yaranan fərq kimi yaranır. Mənfəət və ya zərər ümumi qiymət indeksində dəyişikliklərin pul aktivləri ilə pul öhdəlikləri arasında fərqin dövr üzrə orta çəkili məbləğinə tətbiqi vasitəsilə qiymətləndirilir.

29. Xalis pul vəziyyəti üzrə mənfəət və zərər maliyyə fəaliyyətinin nəticələrinə dair hesabatda daxil edilir. Razılaşmaya əsasən, qiymət dəyişiklikləri ilə bağlı olan aktiv və öhdəlik məbləğlərinə 16-cı maddəyə uyğun olaraq edilən düzəlişlər xalis monetar mövqə ilə bağlı mənfəət və ya zərərin hesabına daxil edilir. Maliyyə fəaliyyətinin nəticələrinə dair hesabatda olan faiz gəlirləri və xərcləri və investisiya və borc götürülmüş vəsaitlərlə bağlı xarici məzənnə fərqləri kimi digər maddələr də həmçinin xalis pul vəsaiti ilə əlaqəlidir. Belə maddələrin ayrı-ayrılıqda açıqlanmasına baxmayaraq, onlar maliyyə

fəaliyyətinin nəticələrinə dair hesabatda xalis pul vəziyyəti üzrə mənfəət və zərərlə birgə təqdim edilsə, faydalı ola bilər.

Pul vəsaitlərinin hərəkətinə dair hesabat

30. Bu Standart Pul vəsaitlərinin hərəkətinə dair hesabatda bütün maddələrin hesabat tarixində mövcud olan qiymətləndirmə vahidləri ilə ifadə edilməsini tələb edir.

Müvafiq göstəricilər

31. Əvvəlki hesabat dövrləri üzrə müvafiq göstəricilər onların ilkin dəyər və ya cari dəyərə əsaslanmasından asılı olmayaraq, ümumi qiymət indeksini tətbiq etməklə yenidən təqdim edilir, belə ki, müqayisəli maliyyə hesabatları hesabat dövrünün sonunda mövcud olan qiymətləndirmə vahidləri ilə təqdim olunur. Daha erkən dövrlər üzrə açıqlanan məlumatlar, həmçinin hesabat dövrünün sonunda qüvvədə olan qiymətləndirmə vahidləri ilə təqdim olunur. İctimai Sektor üçün 1 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı tərəfindən tələb olunan əvvəlki dövr üzrə müvafiq göstəricilər və əvvəlki dövrlərlə bağlı hər hansı məlumat da həmçinin hesabat tarixində mövcud olan qiymətləndirmə vahidləri ilə hesablanmalıdır. Müxtəlif təqdimat valyutasında müqayisəli məbləğləri təqdim etmək məqsədilə İctimai Sektor üçün 4 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının (Xarici Valyuta Məzənnələrində dəyişikliklərin Təsirləri) 47 (b) və 48-ci maddələri tətbiq olunur.

Konsolidə edilmiş maliyyə hesabatları

32. Maliyyə hesabatlarını hiperinflasiya iqtisadiyyatının valyutasında təqdim edən nəzarət edən təşkilat, həmçinin hiperinflasiya iqtisadiyyatının valyutasında hesabat verən nəzarət edilən təşkilatlara malik ola bilər. Belə nəzarət edilən təşkilatların maliyyə hesabatları ona nəzarət edən təşkilatın hazırladığı konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına daxil edilməzdən əvvəl valyutasında hesabat verdiyi ölkənin ümumi qiymət indeksi tətbiq olunmaqla yenidən təqdim olunmalıdır. Bu nəzarət edilən təşkilat xaricdən nəzarət edilən təşkilat olduqda onun yenidən təqdim olunmuş maliyyə hesabatları hesabat dövrünün sonuna olan məzənnəyə konvertasiya olunur. Hiperinflasiya iqtisadiyyatının valyutasında təqdim edilməyən nəzarət edilən təşkilatların maliyyə hesabatları İctimai Sektor üçün 4 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına (Xarici valyuta məzənnələrində dəyişikliklərin təsiri) uyğun olaraq hazırlanır.

33. Müxtəlif hesabat tarixlərinə hazırlanan maliyyə hesabatları konsolidə edildikdə həm monetar, həm də qeyri-monetar maddələr konsolidə edilmiş maliyyə hesabatların tərtib olunduğu tarixdə mövcud olan qiymətləndirmə vahidinə keçirilməlidir.

Ümumi qiymət indeksinin seçilməsi və istifadəsi

34. Maliyyə hesabatlarının bu Standarta uyğun olaraq yenidən təqdim olunması ümumi alıcılıq qabiliyyətində dəyişiklikləri əks etdirən ümumi qiymət indeksinin istifadə olunmasını tələb edir. Eyni iqtisadiyyatın valyutasında hesabat verən bütün təşkilatların eyni qiymət indeksindən istifadə etməsi müsbət qarşılır.

Hiperinflasiya şəraitindən çıxan iqtisadiyyat

35. İqtisadiyyat hiperinflasiya şəraitindən çıxdıqda və təşkilat bu Standarta uyğun olaraq tərtib olunmuş maliyyə hesabatlarının hazırlanmasını və təqdimatını dayandırdıqda əvvəlki hesabat dövrünün sonuna qüvvədə olan qiymətləndirmə vahidləri ilə əks olunan məbləğləri sonrakı maliyyə hesabatlarında balans məbləğləri üçün əsas kimi istifadə etməlidir.

Məlumatın açıqlanması

36. (Hesabatda) Açıqlanmalı olan maddələr:

- (a) əvvəlki dövrlər üzrə maliyyə hesabatlarının və müvafiq rəqəmlərin, funksional valyutanın ümumi alıcılıq qabiliyyətində dəyişikliklər üzrə yenidən təqdim olunduğu fakt və hesabat tarixi; və
- (b) hesabat tarixində qiymət indeksinin adı və səviyyəsi və cari və əvvəlki hesabat dövrləri ərzində indeksdə baş verən dəyişikliklər.

37. Bu Standart tərəfindən tələb olunan açıqlamalar maliyyə hesabatlarında hiperinflasiyanın təsirlərinin əks etdirilməsinin əsasını aydınlaşdırmalıdır. Onlar, həmçinin həmin əsas və nəticədə alınan məbləğləri başa düşmək üçün lazım olan digər məlumatları da təqdim etmək üçün nəzərdə tutulur.

Qüvvəyə minmə tarixi

38. Təşkilat bu Standartı 2002-ci il İyulun 1-də yaxud ondan sonrakı dövrü əhatə edən illik Maliyyə Hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əvvəlki tətbiq təqdir edilir. Əgər təşkilat bu Standartı 2002-ci il İyulun 1-dən əvvəl başlayan dövr üçün tətbiq edirsə, həmin faktı açıqlamalıdır.

38A. 2010-cu il, Yanvarda hazırlanmış İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına Düzəlişlərə uyğun olaraq 17, 18 və 22-ci maddələrdə düzəlişlər edilib. Təşkilat həmin düzəlişləri 2011-ci il Yanvarın 1-də yaxud ondan sonrakı dövrü əhatə edən illik Maliyyə Hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əvvəlki tətbiq təqdir olunur.

38B. 2011-ci ilin sentyabr ayında dərc olunmuş "İSMUBS-a düzəlişlər 2011" sayəsində 1-ci maddə 1A kimi nömrələnmişdir və yeni 1-ci maddə əlavə olunmuşdur. Təşkilat bu dəyişiklikləri 1 yanvar 2013 tarixindən sonra başlayan dövrlər üçün maliyyə hesabatlarında tətbiq etməlidir. Erkən tətbiqetmə təşviq olunur. Əgər təşkilat düzəlişi 1 yanvar 2013-dən öncə tətbiq edirsə, o bu faktı açıqlamalıdır.

39. Təşkilat bu qüvvəyə minmə tarixindən sonrakı maliyyə hesabatı məqsədləri üçün İSMUBS 33-də verilmiş mühasibatın hesablama metodunu qəbul etdikdə, bu Standart hesablama metodunun qəbul edilmə tarixini və ya bu tarixdən sonrakı dövrlərini əhatə edən təşkilatın illik maliyyə hesabatlarına tətbiq olunur.

39A. 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş İSMUBS 33 sayəsində 39-cu maddəyə düzəliş edildi. Təşkilat bu dəyişiklikləri 1 yanvar 2017 tarixindən sonra başlayan dövrlər üçün maliyyə hesabatlarında tətbiq etməlidir. Erkən tətbiqetməyə icazə verilir. Əgər təşkilat İSMUBS 33-ü 1 yanvar 2017-dən öncə tətbiq edirsə, o bu dəyişiklikləri də eyni dövrdə tətbiq etməlidir.

İzahlar və şərhlər

Əyani misal

Bu təlimat İctimai Sektor üçün 10 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının tərkib hissəsi olmayıb, yalnız ona əlavə kimi verilmişdir.

ƏM 1. Bu Standart hiperinflasiyalı iqtisadiyyatın valyutasında hesabat verən təşkilatların maliyyə hesabatlarının, o cümlədən konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının təqdimatı üçün tələbləri müəyyən edir.

ƏM 2. Aşağıdakı misal maliyyə hesabatlarının təqdim edilməsi üzrə prosesləri aydınlaşdırır. Bu aydınlaşmanı hazırlayarkən:

Dövr üçün xalis monetar mövqə üzrə mənfəət qeyri-monetar aktivlərin və öhdəliklərin, yığılmış mənfəət/zərərin və maliyyə fəaliyyətinin nəticələrinə dair hesabatda olan maddələrin yenidən təqdim edilməsi nəticəsində əmələ gələn fərq kimi dolayı yolla yaranıb (bax: maddə 30).

Hesabat dövrünün sonuna olan mal material ehtiyatları ümumi inflyasiya indeksinin 170 olduğu hesabat dövrünün sonuna əldə edildiyi təxmin edilib.

Ümumi qiymət indeksi hesabat dövrünün başlanğıcında 120, sonunda 180 və hesabat dövründə orta hesabla 150 olub.

Amortizasiya istisna olmaqla, gəlir və xərclərin dövr ərzində proporsional artması güman edilir.

İlkin dəyəri 7 500 olan aktivlər tamamilə amortizasiya olunub və azaldılıb; onların real qiyməti 0 (sıfır) olub.

Hiperinflasiya şəraitində maliyyə hesabatı

Misal olaraq

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	1.1.X0 (İctimai Sektor üçün 12 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına görə)	31.12.X0 (Düzəliş edilməmiş iş)	İndeksli əşdirmə əmili	31.12.X0 (İctimai Sektor üçün 12 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına görə)	Xalis monetar mövqə üzrə mənfəət/zərər
Nağd pul və investisiyalar	5,000	10,000	-	10,000	-
Mal material ehtiyatları	-	2,000	180/170	2,118	118
Fiziki aktivlər					
İlkin dəyər	47,500	40,000	180/120	60,000	20,000
Yığılmış amortizasiya	(22,500)	(20,000)	180/120	(30,000)	(10,000)
Xalis Balans dəyəri	25,000	20,000	180/120	30,000	10,000
Cəm aktivlər	30,000	32,000	-	42,118	-
Borclar	26,000	26,000	-	26,000	
Xalis aktivlər					
Digər hesaba köçürülmüş	4,000	4,000	180/120	6,000	(2,000)
Dövr üçün xalis mənfəət (bax:		2,000	Bax aşağı	10,118	1,100

aşağı)					
	4,000	6,000		16,118	9,218

Maliyyə fəaliyyəti haqqında hesabat

Gəlirlər	50,000	180/150	60,000	10,000
Köhnəlmə	(5,000)	180/120	(7,500)	(2,500)
Digər xərclər	(43,000)	180/150	51,600	(8,600)
Xalis monetar mövqe üzrə mənfəət	-		9,218	
İl üzrə mənfəət	2,000		10,118	(1,100)

NB: Bu Standart (maddə 29) maliyyə fəaliyyəti nəticələrinin maddələrinin əməliyyatın qeyd olunması tarixindən indeksdə olan dəyişməni nəzərə almaqla yenidən təqdim edilməsini tələb edir. Bu misalda amortizasiya istisna olmaqla gəlir və xərc maddələri proporsional olaraq dövr ərzində artır və orta inflyasiya dərəcəsi tətbiq edilib. Xalis monetar mövqe üzrə mənfəət ümumi qiymət indeksini maliyyə fəaliyyətinin nəticələrinə dair hesabatda (maddə 30) və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda olan qeyri-monetar maddələrə tətbiq etməklə dolayı yolla yaranır (bax: sonuncu qrafik).

Mühasibat Uçotunun 29 №-li Beynəlxalq Standartı ilə müqayisə

Hiperinflyasiya şəraitində maliyyə hesabatları

İctimai Sektor üçün 10 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı (Hiperinflyasiya şəraitində maliyyə hesabatları) başlıca olaraq 29 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartından (Hiperinflyasiya Şəraitindən maliyyə hesabatları) götürülür və bura 2008-ci il, May ayında buraxılmış Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına "Təkmilləşdirmələr" in hissəsi kimi 29 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına edilmiş düzəlişlər daxildir. İctimai Sektor üçün 10 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı ilə 29 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı arasında əsas fərqlər aşağıdakılardır:

29 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında olan şərhə əlavə olunan şərh İctimai Sektor üçün 10 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına İctimai Sektor təşkilatlarındakı uçot standartlarının tətbiqini izah etmək üçün daxil edilib.

İctimai Sektor üçün 10 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı fərqli terminologiyadan, müəyyən hallarda isə 29 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında olan terminologiyalardan istifadə edir. Ən əhəmiyyətli misallar kimi İctimai Sektor üçün 10 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında istifadə edilən "gəlir", "Maliyyə fəaliyyətinin nəticələrinə dair hesabat" və "xalis aktiv/kapital" terminlərini göstərmək olar. 29 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında ekvivalent terminlər isə "gəlir", "gəlir hesabatı" və "kapital" terminləridir.

29 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına cari xərclər üzrə maliyyə hesabatlarının təkrar təqdimatı üzrə göstərişlər daxildir. Bu göstərişlər İctimai Sektor üçün 10 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına daxil deyil.

İctimai Sektor üçün 10 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı hiperinflyasiyalı şəraitdə hesabat verən təşkilatın maliyyə hesabatlarının təkrar təqdimatı prosesini dolayı üsuldən istifadə etməklə aydınlaşdıran əyani misallardan ibarətdir.